

CASA
BIBLIOTECĂ
14740

ALESSANDRU PETRICEICU-HASDEU

DOMNIA ARNAUTULUI

NUVELLA ISTORICA

PORTRETULU SI BIOGRAFIA AUTORULUI

de

IOSIFU VULCANU

BUCURESCI

TIPOGRAFIA CURȚII (LUCRATORI ASSOCIATI)

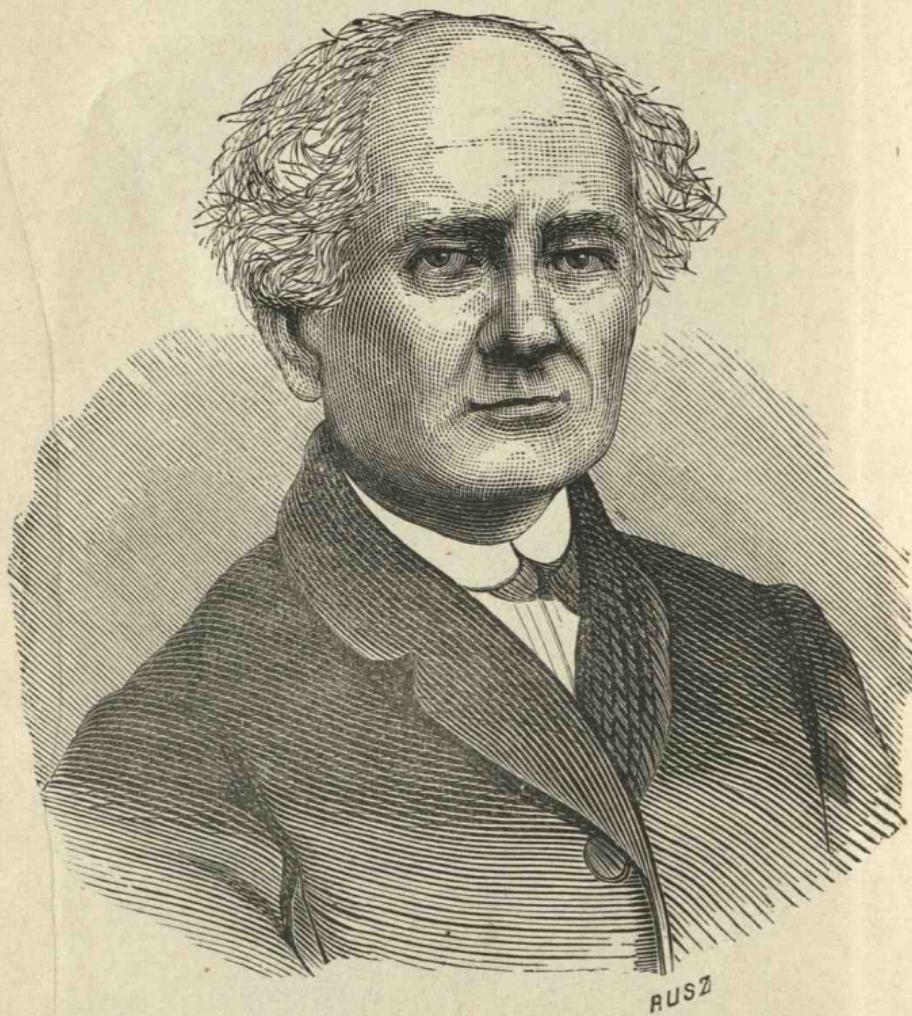
12, Passagiul Română, 12

1872

A. P. HĂSDEU

DOMNIA ARNAUTULUI

ALESSANDRU PETRICEICU-HASDEU.

N^o

ALESSANDRU PETRICEICU HASDEU

57499

POMNIA ARNAUTULUI

NUVELLA ISTORICA

CU PORTRETULU ȘI BIOGRAFIA AUTORULUI

de

IOSIFU VULCANU

145736

BUCURESCI

TIPOGRAFIA CURȚII (LUCRATORI ASSOCIAȚI)

12, Passagiul Română, 12

1872

1956

Biblioteca Centrală Universitară	
BUCURESTI	
Cota	57 499
Inventar	145 136

Re 167/2

**REPRODUCEREA ȘI TRADUCEREA FĂRĂ CONSENTIMENTUL
EDITORULUI SUNT POPRITE.**

B.C.U. Bucuresti

C145136

P R E F A T A

Nobilulă Alessandru Hăsdeu și cavallerulă Costache Stamate sunt singuri litterați români de peste Prută. Precumă două arbori verdi și stuffoși, părăsiți său uitați de Dumnezeu și de omeni pe întinderea cea nemărginită a unui desertă arinosă, reprezintă singura vegetație din partea locului, de assemenea acesti două Români reprezintă vinetea intellectuală română între Bessarabiani...

Missailă.

Publicându una din cele mai frumoase buccăți litterarie ale părintelui meu, remasă până acumu inedită, îmi facu datoria de fiu și mai cu sémă de Românu.

B. P. H

the first time I have seen it

Alessandru Petriceicu-Hasdeu

In secolul XVII familia Hasdeu, care possedea, nesce proprietăți territoriale fără întinse în districtul Hotinului, se înrudi cu o altă familie nu mai puțină influente, anume Petriceicu.

Marele paharnicuș Stefanu Hasdeu, fiul paracalbului de Hotinu Efremu Hasdeu și nepotul marelui vornicuș Gavrilu Hasdeu supranumită Topa, luâ în însotire pe Rossanda, fica marelui logofătului Toderașcu Petriceicu.

In anul 1672 fratele Rossandei, marele cluceruș Stefanu Petriceicu, a fostu allesu la domnia Moldovei.

In 1673 Turciș fiindu în resbellu cu Poloniș, în fruntea cărora se afla celebrulu Ioanu Sobieski, pește puțin după aceea allesu rege allu Poloniei, Stefanu Petriceicu trecu în partea creștiniloru în mijlocul băttăliei dela Hotinu, răni cu propria sea mâna pre seraschierul Husseini-pașa și decise victoria în favorea Poloniei.

In aceiași băttăliă, luptându-se viteșcese contra Turcilor, cădu mortū pe câmpul de onore cumanatul principelu, marele paharnicu Stefanu Hasdeu.

In Engel, in Wolff, in Sincaï etc. se potu citi destule detallie politice despre domnia lui Stefanu Petriceicu.

Perdendu tronul din cauza allianței selle cu regele Ioanu Sobieski, ellu fu silitu a emigra in Polonia cu totă familia și cu mai mulți boerî devotați, Murguțesci, Turculesci, Habașesci etc.

Neavendu copii din însotirea sea cu Maria Catargiu, Stefanu Petriceicu însfi pre cei doi nepoți ai săi e soră, fiu eroului Stefanu Hăsdeu, Nicolau și Georgiu, încâtă de atunci încoce familia Hasdeu aduse cătră numele seu pe acellu de Petriceicu.

Camera polonă accordâ lui Stefanu Petriceicu și mostenitorilor sei, adică Hasdeilor, o pensiune anuală ereditariă de 20,000 de galbeni (1), care ei au primit-o după aceia regulat, distribuind-o în analogă între toți membrii némului, pénă la occuparea Poloniei de cătră Russia sub Ecaterina II.

Atunci trăia Tadeu Petriceicu-Hăsdeu, strănepotul lui Georgiu Petriceicu-Hăsdeu, adică a patra generație dela vodă Stefanu Petriceicu.

Evitându despotismul russescu, ellu se retrase in provinciele austriace, studiâ cu distincție la

(1) *Constitutiones Poloniae seu Volumina Legum*, ar. 1693, t. 5, t. 666. — Cf. ibid, ann. 1676, t. 5, f. 399.

universitatea dela Cracovia, de unde ești doctoru în dreptu, întrâ în armata austriacă, se distinse prin bravură la luarea Belgradului de cără mareșalul Laudon, și apoi la 1812, cându districtul Hotinului împreună cu totă Bessarabia trecu sub stăpânirea muscălăscă, se întorse în antica patriă a străbunilor, recăstigă prin giudecată o parte din moșiele ereditarie și se stabili pentru totu-d'a-una în satul Cristinescii de lângă Hotin.

Crescutu la Cracovia, ellu publică mai multe poesie fără frumosă în limba polonă, despre cari vorbesce istoria litteraturei de Bentkowski, traduse din nemțesce comediele lui Kotzebue și din românesce Pravila lui Andronachi Donici, éru în ultimii anni ai vieței selle se apucase a aduna tradițiile naționale ale Românilor din Bessarabia.

Tadeu Petriceicu-Hasdeu avu trei fi: Tadeu, colonelu în garda imperială russescă, mortu suntu acumă căță-va anni în retragere; Boleslavu, carele trăsesce pînă acumă la țerră, occupându-se cu agronomia; în fine Alessandru, celu mai mare patriotu român și bărbatul celu mai învățat din Bessarabia.

Născutu la 1811, Alessandru Petriceicu-Hăsdeu, înzestratul cu o memorie miraculosă și condusu de cără însu-și părintele seu Tadeu, în etatea de dece anni vorbia ellinescă și latinescă.

Intrâ fără gîune la universitatea dela Harcovu, unde urmă cursul de dreptu, studiându totu-d'o-

dată botanica cu atâtă succesă, încâtă obținu prin concursă o medaliă de aură pentru o dissertație „despre viuēta plantelor”; trecu apoi la universitatea dela Lemberg în Galitia; de aci la universitatea dela München în Bavaria, unde se aflau atunci profesorii cei mai illustri ai Germaniei, Görres, Ast, Phillips, Schelling, etc.; în fine se întorseră în Russia, și voindă a-și face o carieră mai independentă, se apucă de avocatură, în care agiușe la o celebritate atâtă de mare, în câtă clienti de pe la capetele celle mai depărtate alle Russiei veniau la Chișineu pentru a încredința procesele loră lui Alessandru Hăsdeu.

Scrările acestui însemnatu Română suntă puține din doue cause: pe de o parte persecuționea guvernului russescă, care impedează pe Bessarabiană de a se occupa cu istoria și cu litteratura română, fiă măcară și în limba russescă, eră pe de altă parte profesiunea de avocat, care nu lassă mai nici unu momentu liberă.

Cu tóte astea, ellă publică în differite timpuri în feliurite diare russescă dintre 1830—40 următoare screri: 1) O ideă despre filosofia ca sciință vieței; 2) Cântece naționale române cu note istorice; 3) Duca-Vodă, o nuvellă istorică; 4) Dabigla-Vodă, idem; 5) Hâncu, idem; 6) O găudecată în Sardaria de Orheu, o legendă; 7) Mórtea Cazaculu Kunicki în Bugiacă, idem; 8) Despre Ghergoriu Varsava Scovoroda, unicul filosof rusescă

națională, o dissertațiune filosofică; 9) Despre literații din Bessarabia, etc.

Affără de acestea, scrise mai multe opere remase în manuscriptă, precum: 1) Flora Bessarabiei, "românesce și latinesce, pe care a reținut-o la sine într-un mod arbitrară societatea agronomică dela Odessa. 2) „Discursul despre antica gloria a Moldovei", o scriere pentru care autorul a fost sărăcătorit de către guvernul muscătesc, dar care-l face nemuritor în ochi Românilor, fiind tradusă și publicată de către Costachi Stamati, apoi în „Folia pentru minte și animă," de aci deosebită la Iași de către d. Balica, franțusescă de către Colson, etc.; 3) „Faptele celor mari ale Românilor," espuse într-o serie de sonete, scrise cu multă eleganță: manuscriptul rusescă autografă se află la biblioteca universității dela Iași.

Acum Alessandru Petriceicu-Hasdeu își odihnește bătrânețele la moșia sea Cristinescii.

Societatea Academică Română dela Bucurescă îl alesese de membru alături său, dar guvernul muscătesc, persecutându-l sistematic, nu-i permise să fie din Bessarabia.

Este un poliglottă în totă puterea cuvântului, știind limbele classice, germană, francesă, slavonă antică, polonă, russescă, boemă, italiană și spaniolă.

A fost sărat în două rânduri, având copii numări din prima sa căsătorie, și anume pe Ni-

colaŭ, cellă mai mică, mortă în etate de 18 ani, după ce studiașe într'un mod brillant la Academia de Pictură dela Petersburg, și pe Bogdan...

IOSIFU VULCANU.

DOMNIA ARNAUTULUI

I.

Bogatū și vestitū este vodă Istratū Dabigă ; nu e bogatū prin aurū ungurescū, nici prin argintū leșescū, ci-i bogatū prin fiă-sea Domnița Dafna ; nu e vestitū prin splendórea Curtii, ca Alessanaru cellu Bunū, nici prin resboie peste Carpați și peste Nistru, ca Stefanu cellu Mare, ci-i vestitū prin fiă-sea Domnița Dafna.

Numai o fiă avea Istratū-vodă, numai una ca unū sōre în alba ȳi, numai una ca o lună în négra nōpte ; și māndră era fiă-sea Domnița Dafna, mai māndră de câtū brāndușa în ȳorile primă-verei, mai māndră de câtū mārulū domnescū în appusulū tómnei ; mlădiosu-i trupușorū părea ca vița dela Odobesci séu ca plopulū de Tarigradū, înalțându-și trunchiulū pe mallulū Nistrului ; ochii seī erau albastri ca fața cerului și sprēncenele negre ca aripa corbului ; luminósele'i plete, lucindū ca aurulū ce sticlesce prin undele aurósei Bistrițe, desmier-

daŭ și sărutaŭ nesce grumađi ca peptulă lebedei dunărene; n'a mai fostă în tótă térra Moldovei o altă dínă ca Domnița Dafna a lui Istratū-vodă, n'a mai fostă decândă nu mai era Domnița Rossanda a lui vodă Vassile Lupulu!

Și magnații ungurescî, și domnișii leșesci, și vodă muntenescu, și craiulă Ardélulu, doriau care mai de care a se încuscri cu Istratū Dabigia, dară a-nevoiă se putea căpăta cuvîntulă Domniței, și mai a-nevoiă mâna-ř, éru ânima-ř și mai a-nevoiă: nică în térra ungurescă, nică în laturea leșescă, nică la Munteni și la Ardeleni, nu se găssia nimeni de potriva frumosei Dafne!

Intre curtenii cei străluciți și numeroși ai lui vodă Istratū slugă unu giune Arnăută, Dumitru Duca, iubitul Domnului și allu Divanulu, atâtă de fină, încătă cu greu se putea bănui obscurař origine, și atâtă de viclenă, încătă isbutise a căstiga amorul și stima tuturora.

Infocată ca cerulă de véră allu căldurosulu Epiră și hotărîtă ca grozavulă hamgeră allu hašducului din munții Albaniei, caminarul Duca nu putea să védă cu sânge rece pe frumosa Domniță, și nepatendă s'o védă cu sânge rece, nu putea să-șă ascundă flacăra, nu putea s'o ascundă precumă în pepturile celle vulgare se ascunde o mică scînteieă sub o grămadă de cenușă.

Duc iubia pe Domniță; dar ce enormă distanță

între ună bietă căminară și unica fiică a bogatului și vestitului vodă Istrată Dabigia !

Duca iubia pe Dafna, dar nu-lă iubia Dafna pe dênsulă : ochii lui mari și încrucișați, sprâncenele selle desse și posomorite, tăiatura obrazului grossolană și selbatecă, și însufflaă fără voiă o mișcare de frică.

Fineța și viclenia Arnautului puteau să amețescă pe toți, affară de Domnița Dafna, care căuta frumosulă în frumosu.

„Ea nu mă iubesc“,— își dise o dată Duca, ședându singură-sigurellă, cu fundatulă în adâncă cugetare, pe care o întrerumpeau numai băttăiele ânimei. „Ea nu mă iubesc, dar va fi a mea ! Va „fi a mea, precum este adevărată că mă născută „întunericul Balcanilor!“

II.

Mare sgomotă, mare vuetu, mare serbatore în palatul lui Dabigia-vodă : sună musica națională, resună naționalele ballade și doine, sună și resună, căci este ultima di de veselie în Curtea Măriei Selle, unde pentru ultima óră se va arăta Domnița Dafna !

Induplecătă de nestrămutatul doru allă firei selle de a intra într-o săntă monastire, căsătorită acollo cu Credința, cu Speranța și cu Iubirea de'naintea altarului Măntuitorului și'allă Pre-

curatei Fecioare,—bětrânlulă vodă dede ună mare ospětū pentru toții locuitorii capitalei, cari să pótă privi în sînulă loră pentru cea din urmă dată pe duioșa Dafnă, pentru cea din urmă dată îmbrăcată în īstellata’i haňă domnescă, pentru cea din urmă dată împrăștiându zimbete și cuvinte īntr’o voiosă adunare lumescă, pentru cea din urmă dată!

A doua-di nimeni nu era să mai recunnoscă, īntr’o négră rassă, sub ună vellă negru și cu negre metânie, pe luminosul ângeră, alle cărui rađe robiau tóte ânimele cu o di īnainte!

Degia se apropiat capetul benchettuluř, degia d’abia mai vibra vióra, degia amortiau cântecele, cându Domnița Dafna, sórele la appusă allu tuturor veselielor Curți, a īnaintat d’o dată în miđu-locul ōspețiloră, īsoțită de șesse fete de boiară, ītonându cu accordul alăutei melancolica plângere a copillei române, cându plécă la casa mirelui...

Mai sumbru decăt toți messeniř era căminarul Duca, părêndu în acea serbare comună asemenea negrului noră purtător de trăsnete, cându se ivesce pe ceră gata a accoperi lumina.

Ellu nu lua nică o parte la cântece, ellu nu lua nică o parte la glocuri, ellu trecea īcruntat pe lóngă fie-care, ellu observa pe fie-care, ellu nu vorbia nimenui și uimenui nu respundea la vorbă.

—Căminare Dumitrel!—îl dise cu blândeță Istratulă vodă, chiāmându-lu la picioarele tronuluř. Tu ai

slugită Domniței ca credință și cu dreptate, mai fă-i dar cea de pe urmă slusbă; rögă din parte-măi pe pre-sântulă părinte mitropolitul Dositeu și pe sântii vlădici de Rădăuțu și de Romanu ca să bine-cuvinteze în fața întregului popor.

Domnulă plânghea.

Ca fulgerulă cândă șerpuesce prin negură, astfelii a schînteiată ochii cei încrucișați ai lui Duca, aruncându-o infernală cătătură assupra Domniței Dafna.

Apoi a plecată până giosu capulă de'naintea lui vodă, încă o dată, de trei ori, și—a eşită.

III

Focu! Focu! Palatulă arde!—resuna în totă capitala.

Căllărași Agie sburaă cu enorme buți cu apă spre Curte, pe cândă în splendidele odăi princiare nimeni nu sciea încă, nimeni nu simția pericolulă, căci para incendiulu din affară, veștă din interiorul palatulu, se confunda cu strălucita illuminațiune a edificiului domnescu, lăsându a crede că totulă este unu simplu effectu premeditată allu serbători.

Numai Domnița Dafna, urrêndu-i-se lungimea și neastămpărulă banchettulu și dorindu cătu mai currêndu a împlini prin retragere la singuritate vissulă piósei selle ânime, presimția într'unu modu nedefinitu o cobe în aceste valluri de focu, și apropiându-se cu

Istratū-vodă de feréstă, îi dise c'unū melancolicū surrisū, giucândū assupra cuvintelorū: „lumina vrea să mě oprescă în lume !“

In fine strigătele căllărașilorū Agieī, tipetele multimiī, larma tobelorū și clopotelorū, deșteptară din nesciință vesela societate domnescă; dar tōte întrările și eșirile palatului erau degă în vepaiă!

Betrânlulū vodă, stringendū cu desperare la peptū pe unica-i fiia, cerea dela toți s'o scape, s'o scape numai pe dēnsa, promittendū măntuitoruluī tronū și comore, dându-i totū ce putea și totū ce-i era peste putință!

— O nu, nu ! repeția tēnēra Domnijă. Nu pe mine ! Scăpați pe tata ! Ânima și mâna mea sunt prețulū vieței selle !

— Dómne, Dómne ! Fiia mea !

— Dómne, Dómne ! Tata !

Dar boiarii și curteni, uitândū pentru prima óră servilismulū în fața morții, se găndiau fie-care numai la sine, invocândū în agiotorulu seū pe toți fericii Cerulu, pe maica Domnului, pe sânta Parasceva, pe mucenicul Ionu din Sucéva !

IV.

Cine-i acestū omu negru, përlitū ca cărbunarnu dela Orheiū séu ca pëcurarulū din codrii Tigheciului? Ellū străbatte pintre scânteia ca și uerulū vîntului, ellū urcă din tréptă 'n tréptă o scară pe giuimătate arsă, ellū înfruntă elementele și întră.

Pe cine 'ntrébă ? Ce vrea ? Ce doresce ?—Unde-i dênsa ! Lässați-mě la dênsa ! Dați-mi-o pe dênsa !

Neașteptata apparițiune a omuluï celluï negru în mijdú-locul săllei de serbare, în momentul cândă toți steteauă în lemnii de grozăvia incendiului, măresce spaima generală: moșnegi și babele începă a face cruce, șoptindu : „fugă, Satană !“; tinerii apucă săbiele și pumnarele, uitându că din dossul teribiluluï necunoscută îi așteptă focul, care nu se teme de săbie și de pumnare; sficiosele copille se ascundă în colțuri, se ascundă sub messe, se ascundă în umbra columnelor de marmură, tremurându și necuțedându a plângere.

Numai Vodă și Domnița n'aș făcută nică o mișcare, remânându imbrățișați fără să scie cea-ce se petrece.

— Trăesce ! Viuă ! Aici ! A mea ! esclamă cu estasă omul cellu negru, apoi se răpede, înhață cu o mâna pe Istratū-vodă și cu cea-lăltă pe Domnița Dafna, îi rădică susă cu o forță erculeană, scotă unu chiotu de bucuria și dispără.

Agia a scăpată palatul; puțini dintre șoșpeți au devenită victima focului; dară unde-i Domnul ? unde-i Domnița ?

In poporul cellu superstițiosu și capitalei în aceia și nopte s'a respândită vestea, cumă că duhul iadului a răpită familia princiară.

Degă boiarii dispută despre allegerea unu noă

vodă, érő terra dice ca totu·d'a·una : bunu· a fostu· reposatulu· !

V.

Așa sună tradițiunea despre începuturile măririi Arnăutului Dumitru Duca.

Născutu· în munții Balcani, crescutu· de cătră bandiți Albaiei în pescerele dela Rodoboiu, acestu· aventuraru· a reușit u· numai prin crimă a se înrudi cu famillia princiară Dabigia, incendiându ellu·-în-suși palatul domnescu· pentru a scăpa apoī din flacăre pe Domnița Dafna luând'o de soția dreptu· resplată minciunosului eroismu·.

Peste căte·va lune murindu· betrâmulu· vodă, sdruncinat u· de anni și mai cu sémă de terribila emo·tiune a ultimei catastrofe, boiaiři alleseră la domniă pe ginerele reposatului, carele'i căstigase pe toți prin bani, prin făgăduințe, prin cabbale.

Astu·-feliu· Duca își agiu·se ținta : unu· singuru· actu· de scelerateță i-a procurat u· totu·-d'o-data mâna Domniței Dafna și tronul poporului moldovenescu·.

Ellu· n'a zăbăvit u· a le amăgi pe amëndoue.

Călcându· credința cătră soția, Duca întroduse în palat u· harem cu șesse concubine ; călcându· credința cătră națiune, a începutu· să-și battă giocu· de térră prin biruri și prin torture.

Poporul gemea și — căuta unu· resbunătoru·.

Resbunătorii suntă totuș'a-una gata, dar — păndescu o occasiune.

VI.

Principala victimă a crudimii și lăcomiei lui Duca-vodă aș fostă Armenii.

Încă din ăillele lui Alessandru celu Bunu acestă pacifică și laboriosă coloniă, venită la noi din estremitatea Orientului, dobândise în Moldova mai multe privilegie commerciale, stabilindu-se mai cu preferință în cele șesse orașe : Sucava, Iași, Romanu, Hotinu, Vasluiu și Dorohoiu.

De atunci încóce, în cursu de trei vîcuri, industria și economia aș grămadită nenumărate avuție și tesaure în mânele burgesiei armene, fără să fi trăsnită în capul vre-unu Domnului român de a răpi dela deneșii ceia-ce dobândiseră prin muncă.

Duca-vodă a turburată celu de'nteiă acestă activă și liniștită poporațiune.

Basându-se pe vechile crisoare domnesci, Armenii dechiarară cu tăria, că nu voru da fiscului nici unu banu peste obiceiu.

Pe dată visternicei și armășei primiră porunca de a sparge casele pretenșilor rescullători, de a puñe mâna pe totu ce voru găssi acollo, de a nu cruța betrâni, femeie, copii, respundându prin pușcă și prin sabia la ori-ce încercare de rezistență.

Disu, făcutu.

VII.

Trăia pe atunci în Iași Arménulă Ovanesă Pascală, atâtă de putinte prin bogăția și atâtă de illustru prin înrudire cu Patriarchii dela Ecim-adzin, încătă totă Armenimea din țără și chiară din străinătate îi da titlul de principe, privindu la dênsulă cu venerațiune, cu iubire și cu speranță, în așteptare ca să-i scape ellă și numai ellă din ghiarele lui Duca-vodă.

Unu cuvîntă din partea acestuia corifeu alături emigratiunii lesne ară fi mișcată pe toți Armenii din Moldova a trece cu grămadă peste hotarele său a-și apăra în intru avutulă cu arma 'n mâna.

Dar Pascală tăcea: ellă nu vedea și nu audia nemică.

Degă Armenia începeaă a'lă bănuie de a fi înțelusă în taină cu Curtea Domnescă.

In adevără, în mijdă-loculă cataclisme generale numai ellă sta neattinsă de urgia lui Duca-vodă, remânândă neclintită ca o stâncă d'assupra luciului mării în momentul grozavei furtunelor.

Dar să veni și lui rândulă...

VIII.

Avea Ovanesă Pascală o fiică, numită Hanca, în care natura se părea a fi grămadită tóte perfecțiunile, ce se potă găsi din cîndă în cîndă numai dóră în Asia, primordialulă legenă allă frumusetei.

Pĕrulă eî era negru ca prețiosulă lemnă allă
ebenului și mărle ca mătassa persiană.

Sprîncenele i, arcate ca dunga curcubeului, um-
bria u nescă ochi, în cari dîua se'ngăna cu năoptea
într'ună sublimă intuverecă de lumină.

Pe obrazii se i, virginală ca pisculă Araratului,
pînă la care nu agiunse nici o dată passulă
muritorului, înfloria u trandafirii și crinii din văile
Cașemirului.

Buzele i erau ca o picătură de sânge de po-
rumbiță, cădută într'o picătură de lapte.

Sînu i ondula ca pufulă, purtată în primă-vîră
pe aripele zefirului.

Corpu i era naltă și gingășă, ca cedrulă de pe
culmea Livanului.

Ma i frumosă decâtă însăși frumusetea, bătrânlă
seu tată o iubie mai multă decâtă cea-ce se nu-
mesce iubire.

IX.

Precumă era Ovanesu Pascală pentru Armeni
și Hanca pentru Ovanesu Pascală, totu astă-feliu
pentru poporulă moldovenu era marele sardară de
Orhei și de Soroca Mihalcea Hâncu : o rađă de
speranță.

Născută dintr'ună némă vechiu și strălucită,
carele venise din Maramurășu cu Dragoșu-vodă ;
înzestrată cu o intellegință iute și pătrundătoră ; fru-
mosă la corp și frumosă la suffletă ; — Mihalcea

Hâncu, pe lîngă tóte astea, maș avea o voîntă tare și nestrămutată, unită cu o minunată forță fizică, totuș așa de oțelită ca și voîntă-i.

Pe cânduș pestrița multime a boărîilor se nge-nuchia în ticăloșiă la picioarele lui Duca, numai Hâncu ținea fruntea susă, cudeându-se oppune tuturor poruncelor și tuturor dorințelor cum-plitului vodă.

Affară din palată ellă se rădema pe amorul ūstii, gata a-lă apăra contra oră-cării uneltir dom-nesci, éru cându-se ducea la curte, se rădema pe terribila sabie și pe cămășa de ferră, de care nu se despărția nici o dată.

Adessea Arnautul Duca tremura în mișcă-lo-cul Divanului de naintea acestui gigante, ca-rele nu se sfise într-o di a-i respunde verde în față: Vodă vrea, Hâncu ba! — o espressiune deve-nită de atunci proverbială.

X.

Sardarul Mihalcea iubia pe Hanca și Hanca iu-bia ne sardarul Mihalcea.

Ovanesă Pascală o sciea acesta.

Dar pregiudețul vulgară opriă însotirea unuș Română cu o Arméncă, deși o permittea cu o Maghiară séu o Polonă, éru popi împedecați ori ce legătură între unuș creștinuș de dréptă credință și o eretică din legea afurisituluș Ariuș.

Hâncu și Ovanesă nesocotiau d'o potrivă în fun-

dulă ânimeloră acăstă bigotă rugină a secolului, nu se poate să o înfrunte dă camă dată fără pericolă pentru scumpă loră Hanca, și numai acăstă mai întârđia óra căsătoriei în așteptarea unei dille mai fericite.

Până atunci sub vélul nopții sardarulă se introducea pe furișă în locuință lui Pascală, unde-lă urmărea órba incredere, că unu Hâncu nu poate să înselle.

Eră poporulă moldovenești, sdrobită de tirania unui venetică, se întreba cu nerebdare:

— Ce face vitezul Mihalcea?

XI.

Duca-vodă era lacomă ca toți tirani și ca toți tiranii era desfrénată.

Ellă sciea despre avuțiele lui Ovanesă Pascală, ellă sciea despre frumusețea Hancăi, și sciindă a cesta, ellă sughiță după aurulă Arménoulă și după amorulă Armencei.

Dar legătura loră cu marele sardară de Orhei și de Soroca îi era nu mai puțină cunoscută, căci avea spioni în totă capitală, în totă strada, în totă casa.

Depărtându-se într-o zi pe Hâncu din Iași și trămittându-lă peste Prută sub pertestă de a respinge o pretinsă invasiune tătarescă, Duca-vodă a respirată mai liberă în lipsa nesufferitului său antagonist și se decise să merge iute și dreptă la întâmpinare.

Mați ănteiu o mulțime de Evrei și Evreice, meșteri în diabolica arte a corrupțiunii, s'aு încercat să attrage pe Hanca în cursă, vorbindu-și despre iubirea Măriei Selle și splendorul de a deveni un din florile haremului domnescu, procurându-totuș-o dată betrâmului său tată și chiaru întregului popor arménii grația lui vodă.

— Fă-te Esteră némuluи teu! - și șoptiau fiile Talmudului.

Dar Hanca rămașe neclintită în virtute, ca stâncă de granită a săntului munte Ararată.

Atunci Arnautul recursă la forță.

XII.

Degă aprópe tóte casele armene din Iași erau desolate péně la unu capu de acu și dărîmate péně la pétra temeliei.

Mai rămașea Ovanesu Pascalu.

Dorobanții dela curtea domnescă primiră îu taină vorunca de a sparge pe la mleđul nopții strălucitul palatului allu orgolliosului principe de Ecimadzinu, răpindu de acolo totu metallul și tóte odorele și cea-ce era mai scumpă decâtă tóte: pe Hanca.

Ei nu scieau înse, cu cine voru avé a face.

XIII.

Bănuitoru și neliniștitu ca toți amanții, Hâncu părăssia din cându în cându tabăra, unde nu vedea

nici unu pericolu din partea Tătarilor, și se răpedia într'ascunsu la Iași, trăgându d'a-dreptul la Ovanesu Pascalu.

Ellă sedea acumă cu tatălă și cu fiia pe unu superbă covoră de Ispahană, vorbindu despre nevoie terrei și fumându dintr'unu lungu ciubucu de lassomia.

De o dată—sgomotu, tipete, zingănită.

Ovanesu Pascalu făcu semnă cu spaimă să se depărteze Hanca, éru serdarul Mihalcea porunci cu sânge rece să se deschidă pórta.

Două-spre-deci dorobanți aū năvălită în casă.

— Ce poftiți? — întrebă Hâncu, fără a se sculla de pe covoră și fără a lässa din mâna clubul.

Dorobanții aū fostu fulgerați, audindu acéstă tunătoria voce.

— Măria Sea...—murmură în fine unul.

— Ce'i Măria Sea? — disse cu desprețu sardarul.

— Ne-a trămisu a lua tótă avuția acestui păgână de câne și a duce la curte pe féta spurcatului de Arménă.

— Să spuneți veneticului Arnaută, că ați vădută fața lui Hâncu.

Dorobanții steteau pe locu cu nedomerire.

— Destullu!

— Dar...

— Ești!

In aceași noapte betrânlul Ovanesu și tenebra Hanca fugiră cu tótele odorele loră la tabăra lui Hâncu.

XIV.

Cu neastêmepră aştepta Duca-vodă ivirea demâneşei pentru a porni urgia.

A doua-di metropolitul cu totu soborul vlăditelor și allu clerului a aruncat o teribilă anatemă assupra resvrêtitorului Hâncu, numindu-lu lăpădatu de legea dreptu-credinciosă prin unire cu ereticii din turma lui Ariu.

Totu-d'o-dată olăcarii aū plecatu la Tarigradu cătră sultanu și la Cracovia cătră craiu, ducêndu-le vestea despre revolta sardarului Mihalcea.

Vornicii cei mari, pe de altă parte, trâmiseră porunce la toți pârcălabi și vatavii de a veni pe dată cu cetele loru la scaunul țerrei, fiindu-că,— diceau ei în naivulu limbagi allu secolului, — Măria Sea Vodă e pusă în grea cumpenă.

In fine, resbellul civilu era gata.

XV.

De o camu-dată Hâncu s'a cununat cu fiia lui Ovanesu Pascalu și adăsta în liniște ciocnirea ambelor armate, întărindu-și tabera și luându măsuri de res stință.

Armenii curgeau din tóte părțile sub drappelul principelu de Ecimiadznu.

Moldovenii se grămădiau de pretutindeni sub stégul sardarului de Oiheiu și de Soroca.

Pentru unii și pentru alții acestu resbellu era o

luptă națională și democratică totuș-o-dată, o luptă contra unui străin, o luptă contra unui tiran.

Neminiș nu-și băttea capul cu anatema cea de poruncelă!

Peste optă zile s-a arrătată eștirea lui Duca-vodă, strinsă în pripă din săteni, mănați de îndărătu de biciul ispravnicilor, și din o droiă simbriașă de Greci și Arnauți.

Cu o singură isbire sardarul Mihalcea ară fi putut să drobi acăstă nedisciplinată și mercenară adunătură.

Ellu commise crîroarea de a totuș amăna.

XVI.

Capitanul Roșca îndemna mereu pe Hâncu de a nu perde timpul.

Hâncu respundeau mereu capitanului Roșca: „ba”.

Irritată prin aceste orgolioase refusuri și prevedându tristele consecințe ale tragediei, capitanul Roșca a trădată pe Hâncu.

Intr-o zi ellu intră în cortul sardarului.

— Giupâne hatmane, îmmulțesce stragea împrejurul cortului, căci ești singur, pe cându vîndetori sunt mulți și lesne vei putea fi apucata fără veste.

— Iea pușca mea, căpitane; scôte-o affară din cort; poruncesc să strige în totă tabăra, că Hâncu dörme fără pușcă, să vînă apoi cine poftesc!

Pușca fu scosă.

145136

Încă o dată intră capitanulă Roșca, repetându-sfatul său de pază.

— Scôte affară din cortă etaganulă!

Etaganulă fu scosă.

Pentru a treia-óră se arréta capitanulă Roșca cu acellea-și cuvinte.

— Mai scôte affară și sabia!

Sabia fu scosă.

Fără pușcă, fără etagană, fără sabie, lăsându-cortul să deschisă în latură, Hâncu a aruncat glosă-o pelle de ursă și s-a culcat să dörmă.

Atunci capitanulă Roșca se furioză și trămitte sardarului unu glonț din propria lui pușcă, nemerindu-lă în cōpsă.

Mihalcea tresare, vrea să se scole și cade glosă.

Căpitanolă Roșca îlău lovesce în peptă cu propriul lui etagană.

De aci cu propria lui sabie îl retedă capul să-lăduce la Duca-vodă, primindu-dreptă resplată sărdăria de Orhei și de Soroca.

XVII

Sbora trei negri corbi, cu ciocuri de sânge, cu aripi de sânge, cu ghiare de sânge; sbora de peste Prută, din serdăria Orheului, din pădurea Bicului, din bătăia dela Chișinău; sbora trei negri corbi cătră matca Dunării, cătră orașul Galați, cătră curțile celor albe, unde se adăpostise frumosa nevăstă a lui Mihalcea Hâncu.

A eșită Hanca în cerdaculă cellă rotundă, a făcută semnă cu basmaluță cea dalbă, a chiămată la sine pe cei trei negri corbi.

— „Bine ată venită, negriloră corbi! Din ce țerră „addusu-mă-ată vești? Nu cum-va de peste Prută, „din serdăria Orheiului, din pădurea Bîcului, din „bătăia dela Chișinău? Zăritătă voi în sboră al-„bulă cortă allă hatmanului Hâncu, cu țerrușe d-„aură, cu pologă de urșenică, cu ciucuri de matase? „Zăritătă voi în sboră, cumă se răpede ellă pe unu „armăssară pintenogă cu stelluță în frunte de'na-„intea oştirii tiranului Duca, preserândă în dréptă „și'n stânga daruri de mórte?“

— „Fost'amă noi peste Prută, în serdăria Orhei-„iului, în pădurea Bîcului, în bătăia dela Chișinău. Grozavă bătaiă! Vedut'amă noi în sboră al-„bulă cortă allă hatmanului Hâncu, cu țerrușe de-„aură, cu pologă de urșenică, cu ciucuri de mětase. Arnauți lui Duca punea în traiste aură, se-„îmbrăcau în urșenică, învălliau caii loră în mětasse! Zărit'amă noi pe însuși Mihalcea, lungită „fără sufflare pe pămîntulă cellă rece! Sâangele „lui este pe ciocurile nóstre, sâangele lui este pe „aripele nóstre, sâangele lui este pe ghiarele nóstre, și carnea lui nu mai e nicăiră! Plângi, Hanco! „Plângi, văduvo! Plângi, văduvo Hancă!..

XVIII.

După mórtéa lui Hâncu Armeniă aă părăssită

Moldova , fugêndă care 'n cotro putea de'naintea urgiei lui Duca-vodă, éru mai allesă aşedându-se în încercata Transilvaniă, unde posteritatea aceliei colonie a remasă pînă astă-dî.

Molaovenii din oștirea serdarului Mihalcea n'aștătută nici el în țără, căutându scăparea mai cu sănătate în Polonia , care se grăbi a primi sub stegurile selle pe fiili cei mai vitezi ai Oriintelui.

Betrânulă Ovanesă Pascală și cu fiia-sea se retraseră în Gallitia, unde Hanca născu apoi unuifiu, pe Constantină Hâncu, și de unde ea se întorseră mai la urmă în Moldova , după ce nu mai era pe tronul Arnăutului Duca, înbrătișându religioanea dreptă-credințiosă și recăpătându prin giudecată dela divanu confiscata avere a reposatului său soț... .

XIX.

Degă allă cincilea anu veneticulă din Albaia se giocă după poftă cu viuă națiuni române, precum și se giocă furtuna pe mare cu o biată săndură, remasă din frângerea unei corabie.

Plângă, amari plângă și și nopte cu lacrime de sânge în anima sărmănei Moldove, plângă precum plângă o vergură, răpită din sinul părintilor și adusă în haremul unuia desfrănată.

Și cumu ore săntulă sôre mai lucesce atâtă de veselă d'assupra palatului, în care petrece sceleratul?

Și cumă ore cerulă nu-i trămitte ună trăsnetă
de peire să nu lassă celă puțină să cađă din năl-
țime o stea prevestitorie de mōrte?

Negreșită că însuși Dumnezeu prelungesc pe-
dépsa pentru multimea și mārimea pēccatelorū nōstre!

XX.

Veselescă-se Duca, veselescă-se și triumfă, dar
nici Moldova nu va sufferi totu-d'a-una.

E terribilă tăcerea naturei și tăcerea poporului, e
terribilă ca linistea mării în aşteptarea furtunei său
ca arșița sōrelui în agiușul uraganului.

Puțină încă și se va decide sōrtea stăpânlui
Arnaută; puțină încă, și se va decide sōrtea sclau-
ului Română; puțină încă, și o să se vădă, că
nu domnesc multă străină și despoții la gurile
Dunării!

XXI.

La marginile Bucovinei, lōngă apa Némă, pe
culmea unui munte de cremene, în fundulă pădurii,
se'nnaalță săntulă locașu cu făcătorea de minuni
icōnă a Maicei Domnului.

Ună filologă pretinde, cumă-că l'ară fi fundată
ore-cândă Sasă vodă, fiulă lui Dragoșă, de unde
se va fi născută însuși numele monastirii, Sasă și
Némă fiindu sinonimi în limba română.

Lăssându la o parte îngeniōsele combinațiunī
alle etimologiei, care lesne pōte descoperi pe Mu-

scăsi în Brasilia și pe Patagoni în Russia printr'o simplă schimbare de câte o litteră, să ne pogorîm d'a-dreptul în epoca cea positivă a lui Duca-vodă.

Intr'una din pescerele celle întunecose alle Ném-țuluî trăia bêtârâmul eremită Dionisiu, cătră care de o giumătate de secol se deprinseră a allerga după oracole principii și boierii, rugându-lă cu umilință a le prevesti ursita cu agiutorul enigme-loră din Psalmire.

Erau obscure și cu multe înțellesuri respunsurile săntului îpușnicu, dar tocmai de aceea elle se 'mplinău totu-d'a-una: ori-cum să se fi întemplată mai la urmă, totu prorocul avea dreptate.

Și totuși poporul nu'lă făcea sfântu, căci numai Dumnezeu și Stefanu celu Mare sunt sfinti în ochii Românului.

XXII.

Sera în agunala lui Moșu-Crăciunu appăru de-naintea lui Dionisiu unu bărbat necunoscutu, naltu la statu, cu o față possomorită, cu o lungă barbă negră, îmbrăcatu într'o cămășă de ferru de făptură leșescă, peste care fălfăia o mantă de atlăsu albă, căptușită cu samură.

Cuca pe capu și buzduganul în mână arrêteau că este unu Vodă.

Părinte! — disse ellu cu o voce aspră și viguroasă. Pentru a treia óră Moldova suffere tirania lui

Duca. Spunemī, spune'mī o dată, cândū o să sosescă vremea de slobodenia și de fericire?

Dionisiū arruncă o cătătură assupra óspeluī, face cruce, deschide cu cuțitul ū foile Bibliei și dice cu unū glasū trăgēnatū:

— Mâini este ȳiuă Măntuitoruluī.

— Numaī atâta?

— Numaī.

Necunoscutul ū eșī, șoptindū cuvēntul ū: „mâini“, erū profetul ū zîmbi pîntre mustețele celle albe, cugetândū la naivitate lumii, căriia î-a plăcutū totū-d'a-una obscurantismul ū în locū de lumină.

XXIII.

Nu este óre unū semnū pe cerū?

Sórele appuse se de-multū, dar luna totū încă nu se arréta și nică o stelluță nu sclipescce.

Nu este óre unū Semnū pe cerū?

Fulgerul ū șerpuesce din cândū în cândū prin norii cei negri, assemenea surâsului de reū ogurū pe fața de sceleratū a lui Duca.

Nu este óre unū semnū pe cerū?

Din timpū în timpū bubue tunetul ū, ca rarul ū murmurū pe buzele unui poporū gemêndū în sclaviâ.

Nu este óre unū semnū pe pămîntū?

Prutul ū scutură lanțurile iernei, și'n locū de a dormi amorțitū pe anticul ū seū patū, revîrsă furirosă pe malluri enorime sloiuri de ghiață.

Nu este óre unū semnū pe pămîntū?

In satulă Domnesciă a cădută de pe vîrfulă bisericăi prețioasa cruce de argintă massivă, pe care o turnase Duca-vodă din avereia cea răpită a vînduvelor și orfanilor.

Sunt semne pe ceră.

Sunt semne pe pămînt.

XXIV.

Pe drumulă Cărligăturei trece în fugă mare o cétă de călărași, îndreptându-și mersulă cătră vechia cetățuiă din Tergu-Frumosu.

Ostașii pôrtă zalle de otellă și totu în otellă suntă înveliți caii, sburându ca nesce statue ecuestre, eșite din mâna artistului din Corintă.

Voînicii cântă, délurile și văile resunându de ariele loră, amestecate cu tropotulă armasarilor, dar nu doîne românescă, ci nesce melodie străine într'o limbă dură și misteriosă.

Încetă aă intrată ei în curtea cetățuieei, descălecându de'naintea palatului domnesc; nimeni nu-i cunnoscă, nimeni nu-i înțellege, nimeni nu le pîtrunde ținta; numai despre capulă acestei grozave cete începă a colinda în poporă feliu de felu de sgomote.

Uni și diceau că-i serdarulă Hâncu, carele ară fi scăpată din băttaia dela Chișinău și vine acumă cu o óste ungarăescă din Ardélă să refuăescă pe Duca; alții credeaă că-i vre-ună pretendinte la domniă, adducându o invasiune leșescă assupra

terrei; o sémă prepuneaă că va fi însuși uccidă-lă-crucea.

Dar călărașii n'aă stată nică o óră, și-aă întărítă caii după lunga calle, aă mai curățită armele, aă băută căte ună păhară cu pelină și aă pornită răpede înainte.

Lóngă pórta cetățuiei unulă din ei era să calce pe ună bietă ologă.

Capulă cetei mustră pe crudulă soldată, și 'n-torcêndu-se apoi cătră nenorocitulă cerșitoră, îi asvărli ună bană de aură, dicêndu-i să se róge lui Dumnedeu pentru isbânda lui Stefană Petriceicu..

XXV.

Măria Sea chiämase pe toți vlădicii și pe toți boierii la satulă Domnesci, unde să serbeze împreună annulă nouă în strălucitulă palată, clădită de curându numai din marmură pe moșia princiară.

Intr'o sallă aurită erau puse rônduri-rônduri o mulțime de messe de palissandru. În mijlocul căroră, la o măsuță rotundă de argintă massivă, accoperită cu o scumpă stoffă indiană, sedea însuși Duca, însotită de fiulă seă Constantină și de favoritul domnescu, uccidașulă lui Hâncu, trădătorul serdară Roșca.

La spatele principelui sttea marele postelnicu cu ună sceptru de aură, avându în drépta pe mărele stolnicu și în stânga pe marele păhănicu cu lungi toege de argintă, împodobite cu petre scumpe.

La celle-lalte messe se păunaă vlădicii și boieri, din dosșul cărora se vedea căte o slugă, îmbrăcată în lungă haină de catifea roșiă, ținându într-o mâna o negră căciuliță de turcă dela Soroca și rădemându cea-laltă pe colossală pistolle turcescă, băgată după chimiru de pelle mohorită.

In ușă păziaă o mulțime de dărăbană și ciohodari.

XXVI.

D'abia se aşeđaseră cu toții, cândă éccě ună olăcară sosseșce d'abia sufflându cu o tristă veste din scaunul tărreī.

—Măria Sea Dómdna móre!

—Să-i fie tărrena ușóră! — respuñse cu sânge rece veneticulă, plecându-se apoi la urechia serdarului Roșca și adăugându cu o giumătate-voce:

—Haremul să trăescă!

Olăcarul ești din sallă.

O adâncă tacere coprinse pe toț imessenii.

Buccatele se schimbă unele după altele, dar nu se audia nici o vorbă, nu se zăria nici ună zîmbetă, nu se mișca nici ună semnă de vesseliă.

Numai bătrânul logofetu Mironu Costinu șopti într'ună rându vecinului seu hatmanu Alessandra Buhușu:

—Ce de mai înmormăntare!

Era o adevărată profețiă.

XXVII.

La sfîrșitul prânzului marile păharnicu luâ o

prețiösă cupă de matostatū, plină cu vinū de O-dobesci, și întindēnd'o cellui mai tănărū dintre șopeți, comisului Vasile Tobacanū, strigâ cu o sonoră voce :

„Credință Măriei Selle Domnului Terrei Moldovei Ionu Dumitru Duca-vodă !“

Boerulū se rădicâ cu gravitate, făcu o adâncă plecăciune în drépta și 'n stânga, își neteđi mustea de corbū și răcni cu unū glasū de tunetū :

„Să trăescă Stefanu-vodă Petriceicu !“

Apoi din mâna 'n mâna începu a trece păharulū, repetindu-se aceia-să urare.

Duca sare susă în picioare, ca și cându aru fi călcatū pe unū șérpe, și aruncă greulū buzduganū în fața îndrăznețului comisū.

Intr'o singură clipă două-decă de sabie încrucișate lău scăpată de lovire.

Degă totă curtea era plină de L' și și de Căzaci, pe cari îi văđuserăm pe drumul Cărligăturei.

Salla s'a deschisă în laturi și pe pragă apăru d'o-dată possomorîtul necunnoscută din pescera eremitului Dionisiu...

XXVIII.

—Capulū plecată nu'lă taiă sabia !“ murmură cu umilință Duca.

—Dicetórea este românescă! Numař capulū Românu lui nu trebuie să'lă taie Românulū! Legati-

mi-lă pe acéstă litfă de Arnăută ! . . . respuñse Petriceicu.

Apoi întorcêndu-se căträ tincerellulă seū nepotă Georgiă Hăsdeu, carele sta allătură, și ăsise cu unu tonu de învățătură părintescă:

— Nici o dată nu te lega cu străinii, măi băete, decâtă numai dóră pentru a batte totu pe străini în folosul némulu romănescu.

XXIX.

In doră de di de'naștea porțiloră căpităniei din Soroca s'a oprită unu micu cărrucioru, încungurată de o cétă de căllărași.

In intru, pe o legătură de paia putredă, era culcată unu osândită, îmbrăcată în trentose reinășite dintr'o vechiă mantă arnautescă.

Pe față-i se putea citi passionata luptă intre resbunare și căință, intre măndriă și rușine, intre ce a fostă și ce este.

Ellu și-a rădicată fruntea, a aruncată împregiură de sub sprîncene o sumbră cătătură încrucișată, și cu o voce nedecisă, pe giumătate imperiosă și pe giumătate smerită, chiămă o babă, care trecea allătură, purtându pe capu o cofită cu lapte.

„Tí-așu da cu dragă ânimă, sărmâne frate ! — respuñse bětrâna, — dar uîte ! mě gîură pe Sânta Cruce, că-lă ducu și eü a-casă, unde copillașii îmi moră de fóme, căci spurcatulă de Duca-vodă ne-a despoiată și pe noi pén'la pelle !

Apoi privindă cu compătimire la acela ce'lă numia „sărmanu frate”, betrâna îl întinse o messură cu lapte, dicândă cu unu tonu din ce în ce mai vigurosă:

— Negreșită că vei fi și tu una din gertsele celor multe ale păgânului de Arnăută! Na-ți dară! Na! Și dacă în acestă clipă veneticulă cellă vrăsmașă nu-l némuluș romănescă va fi benchettuindă undeva cu lingăii sej, dea Sântulă Durănește, ca băutura și să se prefacă în otravă și să-i arăgă gătlegiulă cu flacăra Sodomei!

Osânditulă nu respunse nicăi o vorbă, luă plósca cu o mână tremurândă, o attinse de buzele selle și ecce o věpaiă albastriă, respândindă unu mirosuș infernală, isbuclni din gura nelegăuitului.

Baba făcu cruce.

Căllărașii se răpediră cătră cărrucioru.

Era mortu..

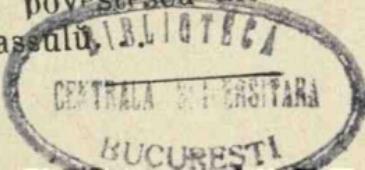
XXX.

Astă-feliu imi povestise o dată Domnia Arnăutulă unu mazilă de lōngă Nistru, clătinândă din capă și adăugândă dreptă închiăiere:

— Așa o pățiau Greci pe scaunul lui Stefanuș celu Mare!

— Numați Greci, moșule? — îllă întreba ei cu zîmbetă.

— Ba tóte leghiōnele străine, fătulă meu! Si dreptă dovedă o să-ți povestescă altă dată Domnia Némăluș Iancu Sassulă.

COLUMNA LUI TRAIANU.

Sub direcția d-lui **B. P. HĂSDEU**.

Politică. — Istoriă. — Sciințe economice. — Gîu-
risprudință. — Medicină. — Sciințe naturale. — Poesie.
— Litteratură poporană. — Bibliografie. — etc.

Esse o dată pe septemână în formatu mare, coprin-
dendu atâtea materie de fondu, căte nu se găsescu
nică în cinci numeri din celle-lalte diare.

Redacția și administrația: **Batiște, Strada Dio-
nisiu nr. 9.**

PREȚUL ABONAMENTULUI

CAPITALĂ,	DISTRICTE.	STRĂINATATE	TRANSILVANIA.
Pe 6 lune 16 leि n.	20 l. n.	30 franci.	5 fiorini.
— 12 —	30 —	60 —	10 —

DIN SCRIERILE D-LUI

B. P. HASDEU

se mai afflă de vîndare la administrațiunea diarului

COLUMNA LUI TRAIANU :

Istoria toleranței religioase în România : protestanți, catolici, mahometani, lipoveni și evrei. Edițiunea II. Prețulă 2 leu nouă.

Răzvanu-vodă : dramă istorică în 5 acte în versuri. Edițiunea III. Prețulă 3 leu nouă.

Trei Evrei : Shylock, Gobseck și Moise; studiu litterariu. Prețulă 1 leu nouă.

Talmudul, ca profesiunea de credință a poporului israelit; studiu filosofic. Prețulă 1 leu nouă.

Industria națională față cu principiul concurenței ; studiu politico-economicu. Prețulă 1 leu nouă.

Cine le ţea d-o dată, prețulă totală este : 6 leu nouă, éru pentru Transilvania : 3 fiorini.

 Din Archiva Istorică a României, Lumina, Luca Stroiciu, Portretul lui Tepeșu, Satyrul, Traianu, etc. nu mai sunt esemplare de vîndare.

Numai vr'o căte-va a mai remasă din edițiunea I:

ION-VODA CELLU CUMPLITU,

cu un portret și 10 gravure, aprópe 300 pagine. Prețulă : 7 leu nouă, éru pentru Transilvania $3\frac{1}{2}$ fiorini.

«Columna lui Traianu» pe annulu I se află în pré-puține esemplare la administrațiunea șiarului: **62 colle mari 3 galbeni**. Coprind peste 50 studii de știință politică, peste 70 de articoli istorici și documente inedite, o însemnată colecție de poesie și basme poporale, 12 analize bibliografice, dreptu, economia politică etc.

A` eșit de sub typar și se află de vîndare la Typographia Curții, (Lucrători Asociați) passagiul roman, precum și la librăriile Ioanide & Comp. și Socek & Comp.

INFAMIELE IMPERIULUI
LUI
NAPOLEON III.
DE
GRISCELLI
TRADUȚIUNE DIN LIMBA FRANCESĂ

Prețul 1 leu nou.

A eșit de sub typar și se află de vîndare la Ty-
pographia Curții (Lucrători Asociați) Passagiul
Român No. 12.

PRAVILA

LUȚI

MATHEIU BASSARAB V. V.

typărită după ediția din 1645, formatu 4°
hârtiă velină. Prețul 24 lei noui.

MAGASIN DE MUSICA JANDA & C^{OMP.}

BUCURESCI, Calea Mogosoei, vis-a-vis de Prefectură

In acest magasin se află un fórte
mare assortiment de Note de Musica
classica si moderna atât pentru Piano,
cât si pentru töte cele-l-alte instrumente.

Primesce in editura sa, differite com-
positiuni. In fine in acest magasin se
gasesce töte necesarele la arta musicala.

SE ASSICURĂ PRECIURI MODERATE.